

Новосад Я. С.

Львовская государственная финансовая академия

ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме

В статье представлены основные причины инертности введения обязательного медицинского страхования в Украине. Проанализированы основные проблемы финансирования системы здравоохранения. Рассмотрена законодательная база относительно введения системы обязательного медицинского страхования. Определены необходимые меры по реализации обязательного медицинского страхования в Украине.

Ключевые слова: социальное медицинское страхование, медицинская помощь, медицинские услуги, система здравоохранения, медицинское обслуживание, медицинская карта.

Novosad Y. S.

Lviv State Academy of Finance

PROBLEMS OF MANDATORY HEALTH INSURANCE IN UKRAINE

Summary

The article highlights the main causes of inertia introduction of mandatory health insurance in Ukraine. The basic problem of financing health care. We consider the legislative framework for the introduction of compulsory medical insurance system. A number of measures required to implement compulsory health insurance in Ukraine.

Key words: social health insurance, medical care, health care, health care, medical care, medical record.

УДК 336.7:631.16

Олійник О. О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ

Досліджено методичні підходи до оцінювання ефективності функціонування фінансово-кредитної системи. Визначено переваги і недоліки методичних підходів. Сформовано перелік показників, які більш повно відображають наскільки фінансово-кредитна система виконує свої завдання.

Ключові слова: фінансово-кредитна система, оцінка, методичний підхід.

Постановка проблеми. Вже не один десяток років ведуться дослідження щодо значення фінансової системи в контексті економічного розвитку. Але все ще немає єдиного визначення поняття «фінансова система», не сформульовані остаточні методичні підходи до оцінювання ефективності функціонування цієї системи. Попередні дослідження [1; 2] щодо сутності та завдань фінансової системи дозволили зробити такі висновки: 1. Фінансова система належить до категорії складних систем, під якою розуміють сукупність підсистем із характерними властивостями. 2. Слід розглядати такі підсистеми в рамках фінансової системи на підставі відповідності до того, через яких суб'єктів (економічних агентів) переважно здійснюється задоволення фінансових потреб інших економічних агентів, а також на якій основі відбувається задоволення цих потреб (еквівалентній та нееквівалентній): фінансово-кредитна підсистема (фінансового сектору), підсистема нефінансового сектору, бюджетно-податкова підсистема. 3. Фінансово-кредитну підсистему (ФКС) слід розглядати в контексті складних систем як систему і розуміти сукупність фінансових корпорацій, через які інші економічні агенти такі як нефінансові корпорації, домогосподарства, держава, задовольняють потребу у фінансових інструментах (ресурсах). Таке тлумачення ФКС співпадає з визначенням фінансової систе-

ми у західному розумінні. 4. Основними завданнями фінансово-кредитної системи є мобілізація заощаджень, забезпечення інформацією, забезпечення управління ризиками, забезпечення корпоративного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базовим постулатом оцінювання ефективності функціонування ФКС можна вважати похідний характер загальної оцінки цієї системи від оцінок ефективності її основних завдань. Цей постулат сформувався і знайшов підтримку у провідних західних учених упродовж останніх десяти років. Так, Т. Бек, Р. Левіне, Е. Демиргук-Кунт зазначають, що найкращим способом оцінки ФКС є використання таких показників, які відображають, наскільки ефективно ця система виконує свої завдання [4, с. 2]. Такої ж думки дотримуються Ф. Хартман та ін. [10, с. 16]. Але історично здійснювались неодноразові спроби оцінити ФКС за допомогою одного «ідеального» показника. До таких досліджень слід віднести праці наступних західних науковців: Р. Голдсміт [6], І. Шоу, Дж. Герлі [7], Р. Кінг, Р. Левіне [11].

Питанню оцінювання ефективності функціонування ФКС частково приділялася увага і вітчизняними економістами, зокрема О. Барановським, І. Лютим, О. Сніжко [3] та іншими науковцями.

Мета дослідження. Проаналізувати існуючі методичні підходи оцінювання ефективності ФКС на

предмет їх здатності визначати наскільки ефективно система виконує свої завдання.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні можливо виділити два основні підходи до побудови системи показників оцінки ФКС, які домінують у джерелах західної літератури. Перший підхід належить групі фахівців-експертів – представникам Світового банку – у складі: Т. Бек, Р. Левіне, Е. Деміргук-Кунт, М. Чіхак. Саме зусиллями цих учених були розроблені показники, що регулярно обчислюються Світовим банком і утворюють відкрити для публічного доступу базу даних під назвою «Глобальна база даних фінансового розвитку» (ГБДФР)¹. Вона містить показники 203 країн, починаючи з 1960 р. Дані в ГБДФР подаються у вигляді матриці 4Ч2. Де «4» означає чотири групи показників таких як глибина, доступ, ефективність, стабільність фінансово-кредитної системи, а «2» – структурні елементи цієї системи, під якими розуміються фінансові інститути (банки, страхові компанії тощо) та фінансові ринки (такі як ринки акцій та облігацій). Тобто для кожного структурного елементу фінансово-кредитної системи (фінансових інститутів та фінансових ринків) розроблені певні показники, які характеризують його глибину, доступ, ефективність та стабільність – див. табл. 1 [5].

На наш погляд, представлені показники не зовсім повно відображають виконання фінансово-кредитною системою своїх основних завдань, зокрема таких як мобілізація заощаджень, забезпечення інформацією, управління ризиками та корпоративне управління. Зокрема, такі по-

казники як глибина та доступ лише непрямо характеризують те, як фінансово-кредитна система забезпечує інформацією, управляє ризиками, здійснює корпоративне управління, але показників для безпосереднього вимірювання ефективності зазначених завдань наведена матриця «4Ч2» не передбачає. Скоріше можна констатувати, що показники ефективності та стабільності засвідчують як результат, наслідок виконання в сукупності основних завдань ФКС. Тобто чим краще ФКС мобілізує заощадження, забезпечує інформацією, управляє ризиками, забезпечує корпоративне управління, тим є більш високою стабільність та ефективність фінансово-кредитної системи. Отже, представлені показники не дають можливості оцінити окремо кожне із завдань ФКС, а лише дозволяють здійснити оцінювання окремих аспектів її стану та отримати лише непрямі оцінки ефективності функціонування системи у цілому.

Друга група вчених-експертів з Європейського Центрального Банку (ЄЦБ) – пропонує оцінювати виконання фінансово-кредитною системою своїх завдань на підставі таких груп показників – таблиця 2.

Представлені показники краще описують закладений в основу оцінки постулат, що фінансово-кредитна система оцінюється на підставі виконуваних нею завдань. Перші чотири груп показників прямо визначають наскільки ФКС успішно виконує свої завдання: мобілізує заощадження на підставі показників «розмір ринку та фінансова структура»; забезпечує інформацією – на підставі показників «прозорість та інформація»; управляє ризиками –

Таблиця 1

Матриця «4Ч2» показників оцінювання фінансово-кредитної системи

Група показників	Фінансові інститути	Фінансові ринки
Глибина	Кредити приватному сектору до ВВП. Активи фінансових інститутів до ВВП. Грошовий агрегат М2 до ВВП. Депозити до ВВП. Валова додана вартість фінансового сектору до ВВП	Сума капіталізації фондового ринку та внутрішньої заборгованості приватного сектору за цінними паперами до ВВП. Заборгованість приватного сектору за цінними паперами до ВВП. Заборгованість держави за цінними паперами до ВВП. Заборгованість за цінними паперами, розміщеними на зовнішніх ринках, до ВВП. Капіталізація фондового ринку до ВВП. Обсяг проданих цінних паперів до ВВП
Доступ	Кількість рахунків в банках на 1000 осіб. Кількість банківських відділень на 100000 осіб. Питома вага осіб з банківськими рахунками до чисельності населення. Питома вага компаній з кредитами до загальної кількості компаній. Питома вага малих компаній з кредитами до загальної кількості малих компаній	Відсоток ринкової капіталізації та обсягу торгів десяти найбільших іноземних емітентів. Доходність державних облігацій (випущених на 3 місяці та на 10 років). Відсоток внутрішньої заборгованості за цінними паперами до загальної. Відсоток заборгованості приватного сектору за цінними паперами до загальної (тільки внутрішньої). Відсоток випущених нових корпоративних облігацій до ВВП
Ефективність	Чиста процентна маржа. Чистий спред. Відношення непроцентного доходу до загальних доходів. Відсоток накладних витрат до загальної вартості активів. Рівень концентрації та конкуренції (індекс Гервіндаля, Н-статистика, показник Буна)	Коефіцієнт оборотності фондового ринку – відношення суми проданих на ринку цінних паперів до капіталізації ринку. Цінова синхронність – ступінь односпрямованого руху доходностей окремих акцій на фондовому ринку. Торгівля приватною інформацією. Ціновий вплив. Трансакційні витрати. Спред купівлі-продажу державних облігацій. Оборот ринку облігацій (корпоративних, державних)
Стабільність	Z-значення (або відстань до дефолту). коефіцієнти достатності капіталу. показники якості активів. коефіцієнти ліквідності. інші (нетто валютної позиції до капіталу тощо)	Волатильність та асиметрія індексів цін акцій та суверенних облігацій. Уразливість до маніпуляцій з доходами. Співвідношення ціни до прибутку. Дюрація. Кореляція із доходністю облігацій провідних країн (Німеччина, США)

Джерело: [5, с. 9]

¹ www.worldbank.org/financialdevelopment, <http://data.worldbank.org/datacatalog/global-financial-development>

Таблиця 2

Показники оцінки фінансової системи

Критеріальна ознака групи показників	Характеристика	Показники
Розмір ринків капіталу та фінансова структура	Фінансові системи з більшим розміром ринків капіталу забезпечують легше фінансування реальних інвестицій. Системи, які покладаються тільки на один із елементів фінансової системи (фінансові інститути чи фінансові ринки) можуть бути менш ефективними. Крім того, ліквідність на різних ринках має відношення до показників цієї групи.	Сума банківських кредитів приватному сектору, капіталізація фондового ринку, внутрішня заборгованість за цінними паперами приватного сектору, розділена на ВВП. Коефіцієнт оборотності – відношення суми проданих на ринку цінних паперів до капіталізації ринку.
Фінансові інновації та повнота ринку	Велика кількість фінансових інновацій зменшує недосконалість ринку капіталу. Це відкриває нові можливості щодо перерозподілу капіталу через простір, час і ризик. Нові фінансові інструменти, наприклад, дозволяють компаніям керувати певними ризиками шляхом передачі їх до інвесторів, які мають кращу здатність управляти ними.	Відсоток сек'юритизованих цінних паперів (або сек'юритизованих активів) до ВВП. Оборот процентних деривативів. Відсоток від ВВП доміцільованих в певній країні так званих зобов'язань з колективного інвестування в трансформаційні цінні папери. Відсоток від ВВП венчурних інвестицій на ранніх етапах, на етапі розширення та заміни венчурних інвестицій за країною призначення.
Прозорість та інформація	Фінансові системи допомагають продукувати і поширювати інформацію про інвестиційні можливості, ринкові умови і поведінку агентів. Чим краще фінансові системи працюють, тим меншою повинна бути, наприклад, асиметричність інформації між компаніями та аутсайдами і більш детальна інформація повинна бути агрегована в ціні акцій.	Індекс Центру міжнародного фінансового аналізу та досліджень. Ступінь аналітичного покриття. Дисперсія прогнозів аналітиків. Залежність ціни на акції від специфічної інформації про компанію (коефіцієнт детермінації).
Корпоративне управління	Існують конфлікти між інсайдерами, тобто тими, хто контролює компанію, і зовнішніми інвесторами, тобто тими, хто надає фінансування. Краще управління буде забезпечувати інвесторам отримання повної віддачі від своїх інвестицій і що відбудуться незначні витрати внаслідок опортуністичної поведінки інсайдерів компанії, що позитивно вплине на вартість капіталу.	Рівень прав акціонерів. Рівень виконання прав акціонерів на протидію власним інтересам (індекс анти власних інтересів). Рівень прав кредиторів. Концентрація власності. Концентрація власності на основі індекса Гервіндаля. Частка установ серед найбільших акціонерів.
Правова система	Одним з ключових аспектів фінансової системи є те, наскільки вона добре забезпечує виконання контрактів. В той час як фінансова система перерозподіляє капітал в часі і просторі, контракти – явно або неявно – необхідні для залучення постачальників і користувачів фінансових інструментів. Правова система і як вона застосовується юридичними інститутами визначає «відстань», на яку капітал може бути перерозподілений.	Індекс «Закон і порядок». Тривалість виконання. Захист прав власності.
Фінансове регулювання, нагляд і стабільність	Втручання уряду у функціонування фінансових систем, як правило, сильніше, ніж в інших секторах економіки. Належне регулювання і нагляд повинні виправляти недосконалість ринку і змінювати стабільність. В той час як недосконала політика може мати несприятливий вплив на продуктивність фінансового сектору.	Можливості банківського нагляду. Розсудливість та поблажливість нагляду. Незалежність банківського нагляду. Можливості страхового нагляду. Прозорість регулювання страхового сектору.
Конкуренція, відкритість та фінансова інтеграція	Більша відкритість фінансової системи і посилення конкуренції між банками та іншими фінансовими посередниками знижує недосконалість ринку капіталів. Конкуренція, наприклад, повинна забезпечити ефективне функціонування фінансових установ, а саме, установи повинні менше заробляти від монопольної присутності на ринку, а також забезпечувати клієнтів новими інструментами.	Концентрація банків. Проникнення іноземних банків. Співвідношення чистого процентного доходу до активів. Чиста процентна маржа. Співвідношення чистих непроцентних доходів до активів. Відношення операційних витрат до активів. Співвідношення операційних витрат до доходів банку. Питома вага держави у власному капіталі банків.
Економічна свобода, політична та соціально-економічні фактори	Економічна свобода означає відсутність обмежень щодо економічної діяльності, наприклад, таких як корупція, адміністративні бар'єри чи неефективне політичне втручання. Враховуючи велику важливість інформації, забезпечення виконання контрактів і можливість без перешкод здійснювати фінансові операції, значну роль відіграють кооперація, етика і довіра.	Рівень економічної свободи. Контроль над корупцією.

Джерело: [8, с. 11; 9, с. 16]

на підставі показників «Фінансові інновації та повнота ринку» та забезпечує корпоративне управління – показники «Корпоративне управління». Але чотири останні групи показників, такі як «Правова система», «Фінансове регулювання, нагляд і стабільність», «Конкуренція, відкритість та фінансова інтеграція», «Економічна свобода, політичні та соціально-економічні фактори», характеризують лише окремі фактори впливу на виконання основних завдань фінансово-кредитної системи.

Таким чином, проведений аналіз двох підходів щодо оцінки ФКС дозволив зробити такі висновки. Групи показників представників ЄЦБ більш повно вимірюють повноту виконання завдань фінансово-кредитною системою, але вони характеризують їх виконання в основному тільки такими представниками ФКС як банки, при цьому поза увагою залишається такий сегмент фінансового сектору, як фінансові ринки. Недоліком групи показників, визначених експертами Світового Банку, є те, що вони не повністю охоплюють усі завдання ФКС, зокрема практично не представлені показники, які відображають те, як ФКС забезпечує інформацією, сприяє корпоративному управлінню, створює умови для управління ризиками. Проте, представлені показники більш повно характеризують виконання завдань основними елементами фінансового сектору, такими як фінансові посередники та фінансові ринки.

Проведений аналіз підходів до оцінки фінансово-кредитної системи дозволяє більш адекватно, компетентно обґрунтувати систему показників для оцінки ФКС. Ми також погоджуємося з постулатом, що показники оцінки ефективності фінансово-кредитної системи повинні ґрунтуватися на виконуваних нею завданнях. Тобто показник повинен характеризувати наскільки ФКС виконує те або інше завдання. Як зазначають західні науковці, визначення показників на підставі завдань, які виконує фінансово-кредитна система, дозволяє проводити порівняльний аналіз в між часовому та між державному аспекті.

Отже, у відповідності до визначених нами завдань (мобілізація заощаджень, забезпечення інформацією, забезпечення управління ризиками, забезпечення корпоративного управління) вважаємо, що рівень їх виконання можливо визначити за допомогою таких показників – таблиця 3. Показники відбиралися на підставі з урахуванням можливості їх розрахунку, тобто наявності вільного доступу даних для розрахунку, а також з економічної сутності завдань фінансово-кредитної системи.

Виконання завдання «Мобілізація або об'єднання заощаджень» можливо оцінити на підставі таких показників: депозити банків до ВВП (Bank deposits to GDP); кредити приватному сектору, надані банківськими установами, до ВВП (Private credit by deposit money banks to GDP); капіталізація ринку цінних паперів до ВВП (Stock market capitalization to GDP); вартість цінних паперів, які торгуються, до ВВП (Stock market total value traded to GDP). Перший і третій показники визначають ступінь та охоплення мобілізації заощаджень через фінансових посередників та фінансові ринки відповідно. Другий показник показує ефективність використання мобілізованих заощаджень фінансовими посередниками, як питома вага кредитів приватному сектору, надані банківськими установами, до ВВП. Чим вище значення цього показника, тим вище рівень розвитку фінансового сектору в країні. Третій показник характеризує загальну вартість всіх цінних паперів на фондовому ринку у відсотках від ВВП. Зростання цього показника також свідчить про розвиток фінансово-кредитної системи. Тим не менш, рівень розвитку фінансового ринку в країні краще визначається четвертим показником, який характеризує розмір і активність фондового ринку. У той же час обсяг торгів цінними паперами тісно пов'язаний з темпами економічного розвитку.

Виходячи із сутності завдання ФКС «забезпечення інформацією», вважаємо, що показниками, які характеризують виконання цього завдання є наступні: депозити банків до ВВП (%) (Bank deposits to GDP (%)), збільшення значення якого буде засвідчувати про підвищення поінформованості заощадників і кращого розподілу капіталу. Також про краще виконання ФКС завдання «забезпечення інформацією» буде свідчити зростання такого показника як капіталізація ринку цінних паперів до ВВП (%) (Stock market capitalization to GDP (%)), який визначається як загальна вартість цінних паперів, які котирують на ринку, до ВВП. Зростання ринків цінних паперів стимулює акумуляцію інформації про компанії, що покращує розподіл капіталу.

Певним чином можливо віднести до показників ФКС, які вимірюють забезпечення нею інформацією, індекс глибини кредитної інформації (Credit depth of information index), який характеризує масштаб, доступність та якість кредитної інформації, яка доступна через державні або приватні кредитні реєстри. Індекс коливається від 0 до 6, що означає, що чим вище значення, тим більше можливості отримати додаткову кредитну інфор-

Таблиця 3

Показники оцінки ефективності функціонування ФКС

Завдання підсистеми фінансового сектору	Показник	Джерело вихідних даних для розрахунку показника
Мобілізація або об'єднання заощаджень	Депозити банків до ВВП, %; кредити приватному сектору, надані банківськими установами, до ВВП, %; капіталізація ринку цінних паперів до ВВП, %; вартість цінних паперів, які торгуються, до ВВП, %.	http://data.worldbank.org/datacatalog/global-financial-development
Забезпечення інформацією	Депозити банків до ВВП, %; капіталізація ринку цінних паперів до ВВП, %; індекс глибини кредитної інформації.	http://data.worldbank.org/datacatalog/global-financial-development
Управління ризиками	Індекс глибини кредитної інформації; показник Буна; концентрація банків; коефіцієнт оборотності фондового ринку.	http://data.worldbank.org/datacatalog/global-financial-development
Корпоративне управління	Індекс захисту юридичних прав; індекс захисту прав інвесторів.	http://data.worldbank.org/datacatalog/global-financial-development

Джерело: складено автором на підставі [5, 8]

мацію або з публічного реєстру або в приватному бюро, щоб полегшити рішення про кредитування і тим краще ФКС виконує завдання щодо забезпечення інформацією.

Індекс глибини кредитної інформації також характеризує те, як ФКС виконує завдання управління ризиками. Наявність і широке охоплення кредитних бюро буде сприяти зменшенню інформаційної асиметрії і тим самим пониженню ризиків.

Фінансовий сектор забезпечує перехресне управління ризиками через диверсифікацію, яка забезпечується в умовах високої конкуренції та впровадженням нових фінансових інновацій. Прорівень конкуренції, а отже краще управління перехресним ризиком будуть свідчити наступні показники: показник Буна, який характеризує рівень ступеню конкуренції на основі прибутков-ефективності на ринку банківських послуг; концентрація банків, який визначається як питома вага активів трьох найбільших комерційних банків у загальному обсязі активів комерційних банків.

Забезпечення перехресного управління ризиками краще досягається фінансовими ринками. Отже, підвищення їх ефективності впливає на виконання цієї функції. Ефективність фінансових ринків можливо на підставі показника коефіцієнт оборотності фондового ринку, який визначається як сума проданих на ринку цінних паперів до капіталізації ринку.

До показників, які характеризують як ФКС виконує завдання «корпоративне управління», слід віднести: індекс захисту юридичних прав (strength of legal rights index), індекс захисту прав інвесторів (business extent of disclosure index). Індекс захисту юридичних прав вимірює ступінь захисту прав позичальників і кредиторів через заставу та законодавство про банкрутство. Індекс коливається від 0 до 10, чим вище значення показника, тим краще розроблені закони з метою розширення доступу до кредитів. Також наближення значення показника до 10 буде засвідчувати, що фінансові посередники посилюють корпоративне управління.

Показник індексу захисту прав інвесторів являє собою середнє з індексу розкриття інформації про угоду, індексу відповідальності директорів та індексу сприятливості умов для судового переслідування керівників компанії акціонерами. Індекс знаходиться в інтервалі від 0 до 10, при цьому більш високі значення вказують на більш високу ступінь захисту інвесторів. У цілому він оцінює дієвість механізмів захисту міноритарних акціонерів на випадок протиправного використання директорами активів корпорації для отримання особистої вигоди.

Висновки. Проведений порівняльний аналіз двох підходів оцінки ФКС дозволив виявити переваги і недоліки кожного з них та сформулювати перелік показників, які більш повно відображають наскільки ФКС виконує свої завдання та більш доступні з точки зору обчислення.

Список літератури:

1. Олійник О. О. Економічна сутність фінансової системи з погляду вітчизняної та західної науки / О. О. Олійник // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 4 (23). – С. 41–46.
2. Олійник О. О. Сучасні теоретичні підходи до визначення функцій та завдань фінансової системи / О. О. Олійник // Науковий вісник НУБіП України. – 2013. – № 181. – Ч. 5. – С. 200–209.
3. Сніжко О. В. Методологічні принципи дослідження фінансового розвитку трансформаційних економік в умовах глобалізації: дисна здоб. наук. ступеня... д-ра екон. наук спец.: 08.00.02 / О. В. Сніжко. – Київ, 2010. – 455 с.
4. Beck T., Demirgüç-Kunt A., Levine R. Financial Institutions and Markets Across Countries and over Time: Data and Analysis / T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, R. Levine // World Bank Policy Research Working Paper 4943. – 2009. – 46 p.
5. Čihák M., A. Demirgüç-Kunt, E. Feyen, R. Levine Benchmarking Financial Systems around the World / [M. Čihák, A. Demirgüç-Kunt, E. Feyen, R. Levine] // Working paper #6175. The World Bank. – 2012. – 58 p.
6. Goldsmith R. Financial Structure and Economic Growth in Advanced Countries: An Experiment in Comparative Financial Morphology / R. Goldsmith Princeton University Press, 1955. – P. 111–168.
7. Gurley G. J., Shaw E. S. Financial Structure and Economic Development Economic Development and Cultural Change / G. J. Gurley, E. S. Shaw // The University of Chicago Press, 1967. – Vol. 15. – No. 3. – P. 257–268.
8. Hartmann P. The Performance of the European Financial System / [P. Hartmann, A. Ferrando, F. Fritzer, F. Heider, B. Lauro, M. Lo Duca] // Conference on Financial Modernisation and Economic Growth in Europe. Berlin, 28-29 September 2006.
9. Hartmann P., Maddaloni A., Manganelli S. The Euro Area Financial System: Structure, Integration and Policy Initiatives / P. Hartmann, A. Maddaloni, S. Manganelli // Working paper № 230. European Central Bank. – 2003. – 55 p.
10. Hartmann P. The role of financial markets and innovation in productivity and growth in Europe / [P. Hartmann, F. Heider, E. Papaioannou, M. Duca] // Occasional paper series. European Central Bank. – 2007. – № 72. – 51 p.
11. King R. Finance and Growth: Schumpeter Might be Right / R. King, R. Levine // The Quarterly Journal of Economics. – 1993. – Vol. 108. – No. 3. – P. 717–737.

Олейник Е. А.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ

Резюме

Исследованы методические подходы к оценке эффективности функционирования финансово-кредитной системы. Определены преимущества и недостатки методических подходов. Сформирован перечень показателей, которые более полно отражают насколько финансово-кредитная система выполняет свои задачи.

Ключевые слова: финансово-кредитная система, оценка, методический подход.

Олійник О. О.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

METHODICAL APPROACHES TO EVALUATING THE FINANCIAL SYSTEM EFFICIENCY

Summary

Methodical approaches to evaluating the financial system efficiency are investigated. The advantages and disadvantages of methodological approaches are determined. A list of indicators that are more fully reflect how the financial system performs its functions is formed.

Key words: financial system, evaluation, methodical approach.

УДК 336.717

Паньків Х. П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЦІНКА РІВНЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості проблеми визначення оптимального рівня достатності капіталу вітчизняних банків та теоретично обґрунтовано поняття рівня їх капіталізації. Проаналізовано сучасний стан достатності банківського капіталу за основними напрямками оцінювання та висвітлено оновлені вимоги до банківського капіталу і ліквідності в контексті Базельських стандартів та розкрито спроможність банків їх виконувати. Запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення формування та управління капіталом банків з метою інтеграції банківської сфери у світове фінансове середовище.

Ключові слова: банк, банківський капітал, капіталізація, Національний банк України, ВВП, міжнародні стандарти, достатність капіталу та ліквідності.

Постановка проблеми. Сучасні міжнародні вимоги регулювання банківської діяльності до капіталу і ліквідності (Базель III) передбачають підвищення загального рівня капіталізації, якості та структури капіталу банків з метою покриття ризиків банківської діяльності, запровадження яких є необхідним для стабільного функціонування фінансового ринку України в умовах глобалізаційних процесів. Адже достатній за обсягом та належним чином збалансований банківський капітал дає змогу забезпечувати очікувану прибутковість, підтримку необхідного рівня ліквідності, довіру з боку учасників ринку тощо. З огляду на це, процеси адекватного нарощення обсягу, оптимізації структури та вдосконалення управління капіталом банків набули особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань оцінки рівня капіталізації банківської системи та показників достатності капіталу банків як за національними так і міжнародними стандартами приділяють увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема М. Д. Алек-

сеєнко, Р. Г. Габбарт, О. В. Дзюблюк, І. Б. Івасів, В. В. Коваленко, М. А. Козоріз, В. І. Колесніков, І. О. Лютий, О. І. Лаврушин, Ф. С. Мишкін, В. І. Міщенко, А. М. Мороз, С. В. Науменкова, Л. О. Примостка, П. С. Роуз, М. І. Савлук, Дж. Ф. Сінкі, В. М. Усоскін, К. Ф. Черкашина, Г. Щербакова та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на численні дослідження науковців, в економічній літературі не існує універсального підходу до визначення сутності рівня капіталізації банків, що призводить до його частого ототожнення із обсягом статутного капіталу або із законодавчими вимогами до розміру регулятивного капіталу.

Метою статті є теоретичне обґрунтування поняття рівня капіталізації банків, оцінка його достатності, а також розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення кількісних та якісних вимог до капіталу банків для пришвидшення інтеграції вітчизняної банківської сфери у світове фінансове середовище.

Таблиця 1

Динаміка виконання нормативів достатності капіталу комерційними банками 2008–2013 рр.

Період	Нормативи капіталу							
	Н1 – норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (млн грн)		Н2 – норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу		Н3 – коефіцієнт співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів		Н3-1 – коефіцієнт співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань	
	Фактичне значення	Нормативне значення	Фактичне значення	Нормативне значення	Фактичне значення	Нормативне значення	Фактичне значення	Нормативне значення
2008 р.	100987,9	10 млн євро	13,16	Не менше 10%	10,09	Не менше 4%	–	Не менше 10%
2009 р.	139003,4	75 млн грн	18,28		13,86	Не менше 9%	–	
2010 р.	156083,9	120 млн грн	20,34		14,35		–	
2011 р.	173577,6		18,51		14,82		–	
2012 р.	177991,9		18,09		14,95		–	
2013 р.	192916,0		17,55		13,85		17,30	

Джерело: [1]